

Філоненко Марія Євгенівна,
здобувачка ступеня вищої освіти
бакалавра ННПП Національної академії
внутрішніх справ

Науковий керівник:

Чижов Денис Анатолійович,
професор кафедри конституційного права
ННПП НАВС, доктор юридичних наук,
доцент

ПРАВО ЛЮДИНИ НА СВОБОДУ ТА ОСОБИСТУ НЕДОТОРКАННІСТЬ

В цілому, права людини – це певна можливість вибору людиною різної поведінки для задоволення власне свого нормального існування і розвитку, що закріплені в законах, інших нормативно-правових актах держави і відповідних міжнародних документах. Наприклад: Конституція України, Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод. Це певним чином свобода людини у її діяннях, певні її інтереси та потреби, вимоги про надання благ, що адресовані державі, самому суспільству і законодавству. Суть прав людини спричинено тим, що вони визнаються переконливими з точки зору людської моралі. Адже права людини ґрунтуються на людській гідності, що включає в собі моральні риси, чарівні цінності людської особистості.

З усіх прав, є одне з головних, що зберігає людську недоторканність та гарантує свободу. Право на свободу та особисту недоторканність – це особисте суб'єктивне та людське право, яке гарантує волю від протиправних посягань на здоров'я індивідуальну безпеку та на життя в цілому. Саме це право не допускає незаконних і безпідставних дій посадових осіб державних органів і громадських організацій щодо особистої недоторканності при виконанні ними своїх обов'язків, повноважень і надає можливість відновлення порушеного права. Це дуже важливо на наш час. Адже, відповідно до Конституції України:

Згідно статті 29 Конституції України кожна особа має право на свободу та недоторканність. Жодна людина не може бути арештований або утримання під вартою, окрім як за рішенням суду і тільки в порядку та на підставах, встановлених законом чи іншим нормативно-правовими актами. У разі життєвою необхідністю злочинів чи його перепинити уповноважені органи можуть застосовувати тримання під вартою як певний нетривалий запобіжний захід, обґрунтованість якого протягом сімдесяти двох годин має бути перевірена судом. Затримана особа у швидкому порядку звільняється, якщо протягом сімдесяти двох годин з моменту затримання їй не вручено вмотивованого рішення суду про тримання під вартою. Кожному арештованому чи затриманому має бути терміново повідомлено про мотиви арешту чи затримання, пояснено йому права та надано можливість з

моменту затримання захищати себе особисто та користуватися адвокатською, тобто правничою допомогою. Має бути негайно повідомлено близьким родичам про арешт або затримання заарештованого чи затриманого.

Важливе місце в цій темі займає Європейська конвенція з прав людини – це міжнародна угода, яка забезпечує кожному окремі права людини та основні свободи тим, хто перебуває під юрисдикцією членів Ради. Історично вона була прийнята в Італії (Римі) 4 листопада 1950 року та вступила в силу через три роки англійською і французькою мовами, обидва тексти Конвенції є однаково справжніми та лише в одному примірнику. Згодом, після ухвалення утворилося два незалежних органи: Європейська комісія з прав людини (1954) та Європейський суд з прав людини (1959). Головною функцією було слідкувати за дотриманням прав людини, що гарантувались Конвенцією. У 1993 році під час Віденського саміту було ухвалено рішення про створення нового Європейського суду з прав людини, який замінить колишню двоступеневу систему.

Право на свободу та особисту недоторканність описується у статті 5 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод, а саме:

Будь-яка людина має право на свободу та особисту недоторканність. Жодного не може бути позбавлено свободи та порушено його недоторканність, крім випадків і відповідно до процедури, встановленої законом, а саме:

- на законних підставах ув'язнення особи після винесення вироку компетентним судом;
- за невиконання законного припису суду або для гарантування виконання будь-якого обов'язку відбувається законний арешт або затримання особи;
- законний арешт або затримання особи може здійснюватися з метою доставлення її до компетентного суду, якщо є обґрунтована підозра у вчиненні правопорушення, або у разі, коли є достатні підстави вважати, що це необхідно для запобігання правопорушенню або уникнення її втечі після вчинення злочину.
- на підставі законного рішення затримання неповнолітнього з метою застосування наглядових заходів виховного характеру або законне затримання неповнолітнього з метою допровадження його до компетентного органу;
- для запобігання розповсюдження інфекційних захворювань, законне затримання психічнохворих, алкоголіків або наркоманів чи бродяг - законне затримання осіб;
- законний арешт або затримання особи може бути здійснене з метою запобігання її незаконному в'їзду в країну, а також щодо осіб, щодо яких триває процедура депортації або екстрадиції.

Усі кого заарештовано повинен бути негайно проінформований зрозумілою для нього мовою про підстави вчинення арешту і про усі обвинувачення, які висунуті проти цієї особи.

Кого позбавлено свободи внаслідок тримання під вартою або арешту, має усі права ініціювати судові провадження, де суд встановлює законність затримання і приймає рішення щодо звільнення, якщо затримання на незаконних підставах.

Особи, які є потерпілим внаслідок затримання чи арешту, здійсненого незаконно та всупереч пунктам цієї статті, мають забезпечене правовою санкцією право на відшкодування.

Отже, права людини на свободу та особисту недоторканність є основними правами, закріпленими в національному законодавстві та міжнародних документах, що гарантують кожній людині захист від незаконного втручання в її особисте життя та забезпечують гідність і автономію особи. Усі порушені права краються строго законом, іншими нормативно-правовими актами, міжнародними стандартами. Особи повинні пам'ятати, що у будь-якому випадку вони мають законне право на правничу допомогу з боку адвокатів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Європейська конвенція з прав людини (Конвенція про захист прав і основних свобод людини від 04.11.1950). URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004.
2. Конституція України : прийнята 28 черв. 1996 р. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 30. Ст. 141. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>
3. Міжнародний захист прав людини : навчальний посібник / кол. авторів; за ред. О. Б. Онишко. Львів : Львівський державний університет внутрішніх справ, 2022. 540 с.
4. Ремех Т.О. Права людини в Україні: підручник для 10-11 класів суспільно-гуманітарного напрямку загальноосвітніх навчальних закладів / Т.О.Ремех. – Київ : Інститут педагогіки НАПН України, 2011. 163 с.

Халюк Сергій Олександрович,
професор кафедри конституційного
права та прав людини НАВС,
доктор юридичних наук, доцент

СУДОВО-ПРАВОВА РЕФОРМА ЯК ЗАСІБ ПІДВИЩЕННЯ РІВНЯ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАВ ЛЮДИНИ В УКРАЇНІ

Необхідною умовою демократичного розвитку України, її політичної системи є утворення чітко скоординованої системи політико-правових механізмів та процедур щодо реалізації прав і свобод людини та громадянина. Їх визнання, гарантування, реалізація та захист становить зміст правової політики держави в галузі прав і свобод людини [1]. Усвідомлюючи складність перехідних процесів і труднощі реалізації вироблених на основі міжнародних власних національних стандартів, Україна приступила до створення національної системи захисту прав людини. Безсумнівно, що в цьому контексті забезпечення права на захист неможливе без чесного та неупередженого суду. Саме тому, на наше глибоке